

Beleidsplan Stichting FabLab BeNeLuX

door Klaas Hernamdt

Inhoudsopgave

Inleiding.....	1
Succesfactoren.....	1
Visie en Missie.....	2
Visie.....	2
Waarden.....	3
Missie.....	3
Programma.....	4
Basisactiviteiten.....	4
Educatie.....	4
Pilot #1: Platform Maker Education.....	4
Pilot #2: Accreditatie opleiding.....	5
Community.....	5
Pilot #3: FabTafels.....	5
Pilot #4: Website fablab.nl.....	6
Pilot #5: Spreken door te Maken.....	6
Financiering.....	7
Pilot #6: R&Do programma “The Elements”.....	7
Ondernemerschap.....	8
Pilot #7: Smartlab Deventer.....	8
Internationale hub.....	8
Organisatie.....	8
Rechtspersoon.....	9
Personele invulling.....	9
Financiën.....	9

Inleiding

Stichting Fablab Benelux is opgericht, in eerste instantie toen er nog geen Fablabs waren, om het concept van het Fablab in Nederland, België en Luxemburg bekend te maken en te ondersteunen bij het opstarten van nieuwe labs.

Gezien de huidige bekendheid van het fenomeen en het aantal labs dat er momenteel bestaat, kan geconcludeerd worden dat de missie van FabLab BNLX geslaagd is.

De vraag die zich vervolgens voordoet is, is of de stichting derhalve opgeheven kan worden. In de zomer van 2015 is het antwoord hierop geformuleerd. De stichting gaat door, er is nog genoeg te doen, alleen al op gebied van Onderwijs. Dit document beschrijft de nieuwe rol van de stichting en stelt de visie en missie weer scherp.

Succesfactoren

Stichting stelt zich op als vertegenwoordiger van het netwerk en het netwerk is de meerwaarde van het concept Fablab. Aan de hand van onderstaande indicatoren kan gekeken worden in hoeverre de

hierna uitgewerkte strategie als geslaagd beschouwd mag worden.

- De community (het netwerk) leeft en men voedt elkaar;
- Er bestaat duidelijke interne communicatie en kennisuitwisseling;
- De externe communicatie, nationaal en internationaal, is op orde en vertelt de boodschap op een heldere manier.
- Gezamenlijke activiteiten die meerwaarde hebben worden op het niveau van de stichting uitgevoerd, dan wel gecoördineerd;
- Verdienmodellen zijn uitgewerkt en het netwerk als geheel en de individuele labs profiteren daarvan;
- De stichting voert een efficiënte lobby voor gezamenlijke doelen;
- Er is een gezamenlijke succesvolle financieringsstrategie;
- Het merk fablab is sterk en bekend.

Visie en Missie

Hieronder wordt de visie en missie van het Fablab concept beschreven vanuit het standpunt van de stichting en dus niet vanuit (één van) de individuele labs.

Visie

De Fablabs vervullen wereldwijd een rol in een aantal sterke trends en veranderingen in de maatschappij, zoals de opkomst van DIY, het formuleren van een antwoord tegen een tanende maakindustrie; chronische onderwaardering van STEAM onderwijs; de kracht van communities en de noodzaak van innovatie van onderop en de populariteit van verschijnselen zoals citizen science. Op al deze vlakken (en meer) speelt Fablab een rol. Soms al als voortrekker, soms ook is de rol in embryonale vorm aanwezig en kan de rol vergroot worden. De kracht van de Fablabs zit juist deels in de diversificatie van de labs en de toepassing / specialisatie die elk lab op zich zoekt. En daarbij komt nog dat Fablabs dat in een unieke internationale context kan doen, wat voor een enorme extra toegevoegde waarde zorgt. Niet alleen bevinden zich in dat internationale netwerk tal van interessante zelfstandige labs; de Fablabs hebben relatief eenvoudig toegang tot de beste universiteiten van de wereld. Dit is een enorme kracht in een wereld die steeds verder mondialiseert. De stichting bewaakt de gemeenschappelijke belangen en de overeenkomsten tussen de labs. In die zin past het organisatiemodel van het hele netwerk ook nog een keer naadloos in deze tijd van netwerkorganisaties en het vormen van steeds wisselende coalities bij het bereiken van de gestelde doelen. Kortom, de Fablabs bewegen zich in de kern van veel maatschappelijk relevante ontwikkelingen en kunnen een grote bijdrage leveren aan het oplossen van problemen die daar mee te maken hebben. De rol van de stichting is daarbij ondersteunend aan het netwerk. De onderdelen van het netwerk hebben geen hiërarchische verhouding, ook niet ten opzichte van het internationale netwerk, maar opereren op basis van gelijkwaardigheid.

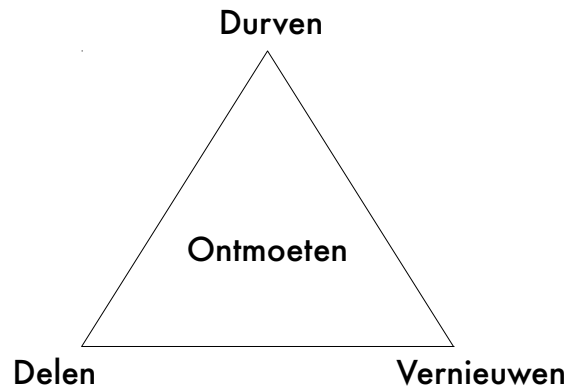
Willen we een dynamische kenniseconomie waar mensen het meest uit hun talenten halen, bedrijven op en top innovatief zijn, scholen aan relevante kennisoverdracht doen, en als we willen dat op al die vlakken gelijke kansen ontstaan voor een zo breed mogelijke groep mensen, dan is het belangrijk dat Fablab meer ruimte neemt. Het is belangrijk dat we weer vat krijgen op de wereld om ons heen; dat we de spullen begrijpen die we gebruiken, dat nieuwsgierigheid beloond wordt en dat de handen uit je mouwen steken een hogere status heeft. Dat we weten hoe het is om specialist en generalist te zijn, dat je kunt samenwerken over grenzen van domeinen en organisaties heen. Dat is een maatschappij die is voorbereid op de toekomst, die intrinsiek innovatief is en de grote

uitdagingen van de toekomst aan kan. Fablabs kunnen een spil worden, de som der delen maakt immers een groot en machtig netwerk, dat door de stichting vertegenwoordigd wordt.

Waarden

De waarden die bij deze missie en organisatie horen, zijn:

Durven: Durven staat voor het proberen, experimenteren, een grens over gaan. Of dat nou persoonlijk is, als lab of met onderzoek onontgonnen gebieden gaan betreden. Het niet genoeg nemen met 'nee' als antwoord. Het is niet roekeloos: het is juist verantwoordelijkheid durven nemen. Het is ook ondernemend zijn, risico's aangaan, nieuwe samenwerkingen durven aan te gaan. Trefwoorden die erbij horen zijn: *Je profileren, ondernemen, verantwoordelijkheid geven en nemen, hefboom zijn, lateral governance, werken in netwerken.*

Ontmoeten: Uiteraard staat ontmoeten voor het multidisciplinaire karakter van een fablab. Er is bijna niets wat je helemaal alleen kan, dus je moet altijd de samenwerking zoeken. Dat is vaak ook de reden dat mensen komen. Ze merken al snel genoeg dat Do It Yourself al heel snel Do It Together wordt. Trefwoorden: *Sociaal, Mensen centraal, zelf en samen (DIY & DIT)*

Delen: Wie niet leert delen, kan nooit leren vermenigvuldigen. Delen staat voor een belangrijk onderdeel van de cultuur van het fablab. Dit is zowel letterlijk (Open inloop), maar uiteraard ook figuurlijk. Open staan voor anderen, uit andere disciplines, culturen en van andere achtergronden. Trefwoorden zijn: *Open (CC/OSS), Glocal, laagdrempeligheid*

Vernieuwen: In een fablab kom je in aanraking met de wereld van morgen. De creatieve kracht van mensen komt hier tot zijn recht. Raadsels zijn er om opgelost te worden, geheimen ontsluitend. Problemen bestaan niet, er is altijd een antwoord. Trefwoorden: *innovatief, empowerment (als doel, maar ook als resultaat); bottom up; kraaiennest functie hebben; de wereld is maakbaar; next economy*

Missie

De stichting draagt zorg voor een krachtig netwerk van Fablabs, voedt het netwerk met de nieuwste ontwikkelingen en makelt en schakelt waar nodig tussen labs, nationaal als internationaal. Een voordeel hierbij is al dat de stichting de enige ter wereld is die al meer landen vertegenwoordigt en überhaupt dé eerste FabFoundation was in de wereld. Daartoe ontwikkelt en versterkt de stichting de community van FabLabs en makers / gebruikers die naar de labs toekomen.

De stichting luistert naar ontwikkelingen en probeert individuele labs te versterken door het delen van kennis en het koppelen aan succesvolle andere labs of initiatieven. De sterke en/of rijke labs worden gestimuleerd een proactievere rol te spelen en een grotere bijdrage aan de gezamenlijke doelen te leveren (sterkste schouders, zwaarste lasten); de stichting komt op voor de belangen van de

kleine fablabs en zzp'ers, die anders uit de markt gedrukt kunnen worden. Fijnmazigheid en diversiteit in het aanbod vindt de stichting van groot belang.

De stichting verzorgt activiteiten die de communicatie en marketing verbeteren, de positionering richting overheden en het bedrijfsleven ondersteunen en zij is een woordvoerder richting pers en politiek waar het om gezamenlijke belangen gaat.

De stichting draagt zorg voor de inventarisatie en verspreiding van modellen, proposities en financieringsinitiatieven die – een groot deel van de – labs ten goede komen.

De stichting bewaakt en beschermt het concept en het merk actief, door goed gebruik (Fabcharter, open inloop) ervan te stimuleren, voorlichting te verschaffen en labs aan te spreken op verkeerd gebruik. De stichting doet dit in de de wetenschap dat het in het belang is van het netwerk als geheel. De stichting zorgt dat de labs zich vertegenwoordigd voelen en draagt zorg voor een goede en transparante governance in het besef dat het, als een omgekeerde piramide, dienstbaar aan het netwerk dient te zijn.

Programma

Om de missie te 'activeren' wordt hieronder een programma voorgesteld dat uit verschillende pilots bestaat. Met deze pilots wordt er een serieus begin gemaakt met het uitvoeren van de missie: dat de stichting de labs in de landen in verstevigde mate gaat vertegenwoordigen en dat de individuele labs kunnen profiteren van de activiteiten van de stichting.

Basisactiviteiten

De volgende basisactiviteiten horen bij het werk van de stichting:

- Bijhouden van een register van labs en dat verwerken op de website;
- Beoordelen of een lab een fablab is;
- Verstrekken van licenties;
- Beschermen van het merk;
- Het voeren van een lobby.

Educatie

Pilot #1: Platform Maker Education

De Populier/FabKlas, Frysklab/FabLab Benelux en Waag Society gaan een samenwerking aan met het doel de ontwikkeling van Maker Education in de Nederlandse context. Trekker: Jeroen

De partners streven ernaar Maker Education voor iedere leerling in Nederland bereikbaar te maken door een impuls te geven aan de bottom-up maakonderwijsbeweging in Nederland.

Concreet uit deze samenwerking zich in de volgende resultaten na het schooljaar 2015-2016:

- Er is onderzoek gedaan naar de meerwaarde van Maker Education in Nederland, zowel op het gebied van 'creative learning' als binnen de leergemeenschap;
- Er zijn twee werkconferenties, een start- en een afsluitende conferentie, georganiseerd;
- Er is goed lesmateriaal verzameld, vertaald en beschikbaar gemaakt via de website en er is een plan gemaakt voor de ontwikkeling van nieuw materiaal;
- Er is een platform / website ontwikkeld;
- Kennisdeling m.b.t. Maker Education heeft plaatsgevonden via de website en verschillende (bestaande) onderwijs-, bibliotheek- en FabLab-gerelateerde evenementen en bijeenkomsten;
- Ongeveer 50-75 klassen/lerarenteams hebben actief kennisgemaakt met maker education door,

via het Vouchersysteem, een workshop of presentatie te volgen;

- 10-15 scholen hebben deelgenomen aan de Maker Education Leergemeenschap bijeenkomsten en daarmee hun kennis en ervaring verder ontwikkeld;
- Er is een bijdrage geleverd door Maker Education aan de verdere verbetering van het Nederlandse onderwijs. De beweging wordt breed gedragen door een netwerk van docenten en mensen uit de maker movement, die het netwerk continue voeden. Er zijn handvatten ontwikkeld voor docenten op het gebied van Maker Education in Nederland. De rol van het informele onderwijs in FabLabs en bibliotheken is verkend. Er is een relatie gelegd met internationale Maker Education bewegingen.

Gedurende het project worden ontwikkel- en uitvoeringskosten scherp gemonitord en wordt in kaart gebracht hoe de daadwerkelijk gemaakte kosten zich verhouden tot de geschatte kosten door Waag Society (penvoerder).

Het idee is om de kennismaking/deelname van scholen/leraren met Maker Education via het lerarenontwikkelfonds te promoten.

De intentie is om de samenwerking voort te zetten en in de komende schooljaren het Platform Maker Education verder uit te bouwen. De partners schrijven samen een nieuwe aanvraag voor subsidie van OCW voor het Platform Maker Education voor schooljaar 2016-2017.

Pilot #2: Accreditatie opleiding

Trekker: Ronald. Kan de mail niet meer vinden hierover :-)

Community

Pilot #3: FabTafels

Weer opstarten van de Fabtafel. Trekkers: Tobias en Bart.

“De fabtafels uit het begin van fablab.nl hebben erg bijgedragen aan het onderlinge contact van de labs. In het bijzonder van nieuwe initiatieven, die zich direct opgenomen voelden in een community van gelijkgestemden.

De fabtafels zijn echter een wegge-ebt door de geografische spreiding door de benelux en het gemis aan inzet om een fabtafel te organiseren. Recente omvraag leerde echter dat de labs revival van de fabtafel op prijs stellen, mits dat de effort waard is.

Dit is m.i. een rol voor de Stichting in het kader van 'vertegenwoordiging en support'.

We beginnen met een zwaar inhoudelijke fabtafel op 8dec in de Waag. Daarna kunnen we onderzoeken of deze formule moet worden voortgezet, worden vervangen door een voldaags symposium of de optie van regionale fabtafels worden nagestreefd.”

Pilot #4: Website fablab.nl

Vernieuwing van de website fablab.nl. Trekker: Bart

“ De doelgroep van de website fablab.nl is iedereen die geïnteresseerd is in fablab. Op de site moet men snel een fablab in zijn omgeving kunnen vinden. Daarnaast informatie over het fenomeen fablab en wat het betekent een fablab te starten. Ten derde nieuws uit de benelux fablab-wereld. Hier wordt dus het oude doel van de stichting (promotie) gecombineerd met het nieuwe doel (vertegenwoordiging en support)

De huidige site biedt dat onvoldoende en heeft een gedateerde vormgeving.

Er wordt gewerkt aan een nieuwe site die begin 2016 in de lucht moet komen. Het idee is om ook een nieuwsbrief te incorporeren, waarop men zich kan abonneren. Maar daarvoor zal het nodig zijn

dat de nieuwsbrief gevoed wordt.

De site www.fablab.nl is dus niet gericht op de fablabs, maar op het brede publiek. Immers, bijna alle fablabs hebben wel een eigen website, gericht op de lokale omgeving.”

Pilot #5: Spreken door te Maken

Trekker: Jeroen

Nederland en daarmee ook Friesland is een toevluchtsoord voor vluchtelingen uit het Midden-Oosten. De eerste opvang is cruciaal, maar ook het vervolg daarop, integratie, is van groot belang. Om goed te kunnen integreren is beheersing van de Nederlandse taal onontbeerlijk en verplicht. Tegelijkertijd komt het de integratie ten goede wanneer vluchtelingen aangesproken worden op hun (professionele) kwaliteiten en zij zich daarmee kunnen profileren. Om de taalbarrière in eerste instantie te slechten is praten met je handen wellicht de beste manier om de dialoog op gang te brengen. Leren door te maken in optima forma.

Uit het artikel *Hoe te praten met een vluchteling: een kleine handleiding van een ervaringsdeskundige* (De Correspondent): “Het beste advies dat ik kan geven is dus simpelweg: probeer vluchtelingen die hier net zijn aangekomen in hun waarde te laten. Neem ze serieus en praat niet over hen, maar met hen.” <http://ow.ly/TTLlu>

Bibliotheekservice Fryslân wil deze uitwisseling van kennis (taal en ambacht) laten samenkomen in de omgeving van FryskLab. In een pilot willen wij onderzoeken of het samenbrengen van beide de taalontwikkeling van vluchtelingen bevordert. Dit doen wij door hen in de FryskLab-bus te laten samenwerken met bewoners uit de provincie, liefst van allerlei pluimage, maar in ieder geval ook vaklui en ambachtslieden. Daarnaast zal ook een laaggeletterdheidspecialist (idealiter vanuit de lokale bibliotheek, ook om de samenwerking met en betrokkenheid van lokale bibliotheken te bestendigen) deel van groep uitmaken. Ook een tolk zal wellicht nodig zijn.

Door vluchtelingen aan te spreken op hun vakmanschap hopen wij dat we het voor hen eenvoudiger maken om hun kwaliteiten tentoon te spreiden. Ook dit zal naar verwachting de integratie ten goede komen. Van belang is een sfeer te creëren waarin mensen zich veilig en gerespecteerd voelen, maar waarin ook professionaliteit een voornaam element is.

De pilot vindt plaats bij AZC's in Friesland. Om autochtone medewerkers te zoeken maken we gebruik van het platform We Willen Wat Doen: <http://wewillenwatdoen.nl/>

Gezien de actualiteit en noodzaak van het onderwerp staat dat we daadwerkelijk gaan doen nog niet vast. Vanuit de filosofie van bibliotheek als platform is het onze doelstelling dit niet helemaal zelf te gaan bedenken, maar hierbij een deel van de verantwoordelijkheid bij de lokale gemeenschap neer te leggen. Uitgangspunten zijn echter:

1. het creëren van een veilige en uitdagende omgeving voor de doelgroep;
2. het samenwerken aan een gemeenschappelijk product;
3. een focus op wat deelnemers graag willen en goed kunnen;
4. het stimuleren van de dialoog tussen deelnemers;
5. het positioneren van de bibliotheek en FabLabs als initiator van oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen.

Met dit project hopen wij een best practice te kunnen realiseren om vanuit de bibliotheek en FabLabs een positieve bijdrage te leveren aan de vluchtelingenproblematiek in Nederland. Het is daarmee onze wens dat het na de pilot kan worden aangeboden aan gemeentes die AZC's huisvesten. De medewerking van lokale bibliotheken staat daarbij voorop, zij het in personele zin, de inzet van het netwerk of op andere manieren. In dat opzicht sluit het naadloos aan op het recente besluit van het Fries Bibliotheken Netwerk om aan te haken bij *Fab the Library!*. Het project *Spreken door te*

Maken kan in dat opzicht beschouwd worden als een concrete invulling van de vraag welke rol een FabLabfaciliteit kan spelen in een lokale bibliotheek. Bij de uitrol van *Fab the Library!* (reeds gestart bij Bibliotheek Drachten en medio december gevolgd door Bibliotheken Mar en Fean) zal *Spreken door te Maken* daarom als een praktijkcase worden meegenomen.

Financiering

Pilot #6: R&Do programma "The Elements"

Het (doen van een haalbaarheidsstudie tot het) creëren van een R&Do-programma, waarin veel van de activiteiten van de labs onder te brengen zijn. Trekker: Klaas.

Op deze wijze worden de labs uit ons netwerk in een grotere, open structuur actief. Deze grotere netwerkactiviteit vertegenwoordigt een aantal sterktes: verscheidenheid, lokaal geworteld, mondiaal geïnspireerd, innovatief en collectief sterk.

De inspiratie hiervoor is in essentie het idee van Neil Gershenfeld dat met de komst en het volwassen worden van FabLabs grootschalige instituten overbodig worden en gevirtualiseerd en gedistribueerd worden.

Het programma voltrekt zich langs 3 assen, waarin de bestaande en toekomstige activiteiten van labs geplot worden.

de elementen	lucht	water	aarde	vuur
het onderzoek	smart	play	green	life
de ontwikkeling	kunst	educatie	wetenschap	ondernemerschap

De output van dit programma bestaat uit artefacten, events, pilots, publicaties en startups.

Dit programma moet leiden tot nieuwe financieringsmiddelen, zoals FabCoin, Crowdfunding en timebanken, maar ook externe financiering vinden vanuit overheid, bedrijfsleven en Europa.

Ondernemerschap

Pilot #7: Smartlab Deventer

Het zelfvoorzienend maken van Smartlab Deventer (een fablab dat op omvallen staat) Trekker: Dirk Smartlab (FabLab Deventer) koos een jaar geleden haar naam smartlab zonder te beseffen dat deze term hun afwezige doelgroep zou kunnen worden. De pilot beoogt het dienstengebied van Smartlab (stedendriehoek Apeldoorn, Zutphen, Deventer) te gaan voorzien van een Things Network. Het formuleren van een dergelijk concreet einddoel fungeert als een vehikel om een (g)locale community van bedrijven te bouwen voor smartlab Deventer rond het thema SMART Fablab. De pilot beoogt van Smartlab Deventer dé relay te maken van FabLab Nederland waar ontmoet, geleerd, gedurfd en vernieuwd wordt op het gebied van SMART fabrication: intelligentie toevoegen aan objecten op weg naar nieuwe diensten en producten voor de belangstellen en belanghebbenden in de Stedendriehoek. Voor de directe inkomsten mik ik op 3 aspecten: in de eerste plaats workshops, in de 2e plaats contract research en in de derde plaats een business netwerk. Er zijn inmiddels 3 data bekend: donderdag 5 november zit ik met de directeur van Smartlab om deze aanpak verder te bespreken op weg naar een bijeenkomst in week 47 voor de warme contacten binnen de Stedendriehoek. Deze bijeenkomst moet hen enthousiasmeren om Smartlab open te houden (huidige status is dat 1 december het doek valt). Op landelijk niveau levert de pilot naast content en netwerk

een workshopsreserveringssysteem en een online forum op.

Internationale hub

Peter? Klaas?

Organisatie

Stichting FabLab BNLX is een vrijwilligersorganisatie. Dit heeft een aantal belangrijke voor- en nadelen. De voordelen zijn, dat de mensen die eraan meedoen, ook daadwerkelijk gemotiveerd zijn voor het werk dat ze voor de stichting doen. Een ander voordeel van een stichting met nauwelijks tot geen budget is dat hetgeen de stichting zegt en bepleit 'onverdacht' is en dat er niet de mogelijkheid bestaat dat de stichting met haar activiteiten de labs kunnen verdringen.

Een nadeel van het vrijwilligerswerk, kan zijn dat er onder de bestuursleden niet altijd voldoende aandacht en daardoor slagkracht is om dingen gedaan te krijgen. Een voordeel van een stichting die aan fondsenwerving en lobby doet, is dat de stichting kan professionaliseren en slagkracht krijgt en dat het netwerk daar van kan profiteren.

Vooralsnog lijkt het verstandig om het bestuur en de bestuursfuncties onbezoldigd te laten, maar dat werk dat in de pilots / werkgroepen gedaan wordt, tegen vergoeding kan gebeuren. De tijdsinvestering voor het werven van de fondsen (subsidies, sponsoring, opdrachten etc) is wel op eigen kost en rekening en de kosten en opbrengsten dienen vooraf goedgekeurd te worden door het bestuur.

Gezien de spanwijdte van de diverse functies, is het weliswaar aanbevelenswaardig dat bestuursleden niet ook in pilots of werkgroepen zitten, maar is dat voorlopig in de praktijk niet altijd te voorkomen.

Rechtspersoon

De stichting is op dit moment een stichting met een bestuursmodel (zonder Raad van Toezicht).

Gezien de wijzigende rol van de stichting en het bestaan en de opkomst van de vele labs, is het raadzaam om na te denken over andere rechtsvormen. Een andere vorm die goed past bij de huidige stand van zaken van het netwerk is een coöperatie of een coöperatieve vereniging. Dit heeft een aantal noemenswaardige voordelen ten opzichte van de huidige juridische status:

1. Eigenaarschap:
De labs gezamenlijk zijn eigenaar van de coöperatie, c.q. de coöperatieve vereniging. Dat zorgt automatisch voor een grotere betrokkenheid over en weer. Men moet en zal met elkaar in discussie over nieuwe plannen, het te volgen beleid, te maken keuzes en het doen van verantwoording aan elkaar.
2. Vertegenwoordiging:
De stichting is in naam wel de vertegenwoordiger van het netwerk en treedt ook als zodanig op. Feitelijk is de basis waarop dit gebeurt nog wat dun. Bij een coöperatie is er daadwerkelijk een feitelijke basis, waarop dit gebeurt.
3. Beter borging van de identiteit:
Het is beter om de identiteit en het concept van FabLabs te borgen. Er zal sneller een gemeenschappelijk belang optreden om dat te doen en het bestuur heeft duidelijkere mandaten om optreden tegen partijen die het concept / identiteit / merk proberen te schaden.
4. Duidelijkere status richting externe partijen, het netwerk heeft een duidelijkere boodschapper, die in de communicatie, maar ook in formele trajecten (denk bv. aan

afspraken met bedrijven of overheden) beter kan optreden namens het geheel.

Personele invulling

Nog nader in te vullen

Financiën

Nog nader in te vullen